

Počátky filmové cenzury a osvětové koncepty
lucie.cesalkova@gmail.com

Požadavky kolokvia

písemný test

**prověří znalost literatury umístěné v ISu
+ látky probrané v přednáškách**

C
E N
S O R
S H I P
C A U S E S
B L I N D N E S S

Osnova

C
E N
S O R
S H I P
C A U S E S
B L I N D N E S S

1. úvod do dějin cenzury a regulace kultury obecně – vybrané momenty
2. cenzura jako druh moci – sporné momenty pokusů definovat cenzuru
3. úvod do problematiky filmové cenzury ve Spojených státech amerických
  - nickelodeon a motivace potřeby dozoru nad kinematografickými představeními a obsahem promítaných filmů
  - debata nad vzděláváním vs. zábavou – žánr tzv. uplift filmu
  - konstrukce dětského diváka a jeho „manipulovatelné“ mysli
  - Haysův úřad, Liga slušnosti, Produkční kód, další vývoj k ratingu

1. úvod do dějin cenzury a regulace kultury obecně – vybrané momenty

klíčová slova

cenzor – starověký Řím

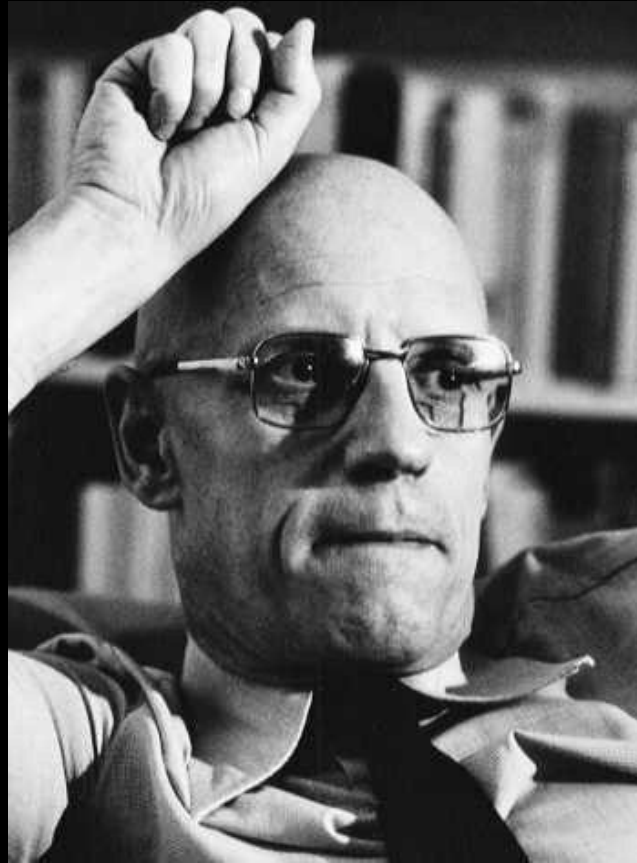
fce: registratura, dozorování senátorů a veřejné morálky, odhady majetku

cenzena institucionalizována r. 443 před Kristem

po r. 22 před Kristem se cenzorem stává automaticky císař

cenzena – tradiční výklad

potlačování nebo zakazování psaného či jakéhokoli jiného projevu proto, že je chápán jako neprospěšný vzhledem k obecnému dobru

Michel Foucault

Surveiller et punir (1975)

Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení. Praha: Dauphin, 2000.

„pokud je cenzura institucí, která odráží a zvýznamňuje jisté diskurzivní praktiky, a pokud společenský život sestává z většiny z takovýchto praktik, pokud společnost funguje, je založena na těchto praktikách, pak je možné říci, že cenzura je spíše normou než výjimkou“

„cenzura je úkon přesvědčování a je přítomná ve všech disciplínách zprostředkovaných jazykem“

„cenzura konstruuje praktiky, které nás definují jako společenské subjekty – cenzura se tak mění z externí, represivní síly v pozitivní nástroj moci, který konstituuje praktiky, stejně jako definuje jejich hranice“

cenúra jako druh moci – sporné momenty

- ✓ cenúra jako instituce útisku x jako instituce produktivní
- ✓ úzké pojetí x široké pojetí
(cenúra jako akt politický x cenúra jako akt společenský)
- ✓ cenúra x vztah jedince a společnosti
- ✓ cenúra jako vyplývající ze společenských potřeb

Cenzura vs. Spojené státy americké

- nickelodeon a motivace potřeby dohledu nad kinematografickými představeními a obsahem promítaných filmů

- dohlížení nad filmem a jeho motivace
- důvody zintenzivnění omezování filmu
- film vs. mladistvá delikvence
- cenzura, regulace a mechanismy moci
- společenské a kulturní skupiny angažující se ve věci regulace kinematografie
- 1909 - National Board of Review of Motion Pictures – (National Board of Motion Picture Censorship)
- snahy posílit respektovanost média
- snahy vyjít vstříc vkusu střední třídy

dohlížení nad filmem a jeho motivace

- problematika bezpečnosti podniků, v nichž se promítají filmy
- pobyt v prostředí kina a jeho důsledky
- sugestivnost filmu (důsledky psychické a fyzické)

„Malé dívky, které by si měly hrát s panenkami, jsou z návštěv kina celé přepadlé.“

„Chlapci odcházejí z kina, oči jim lezou z důlků, ústa mají otevřena v úžasu, jdou ulicí připraveni zabít.“

citáty z dobového tisku

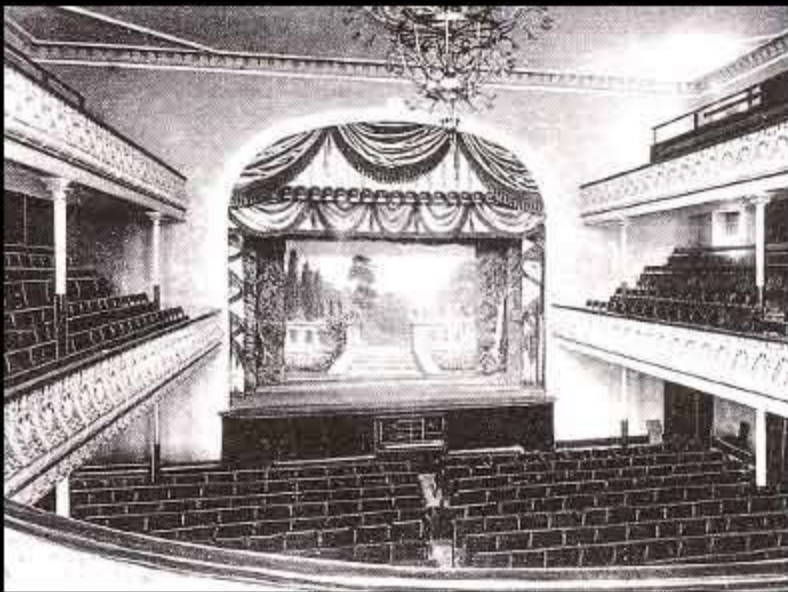
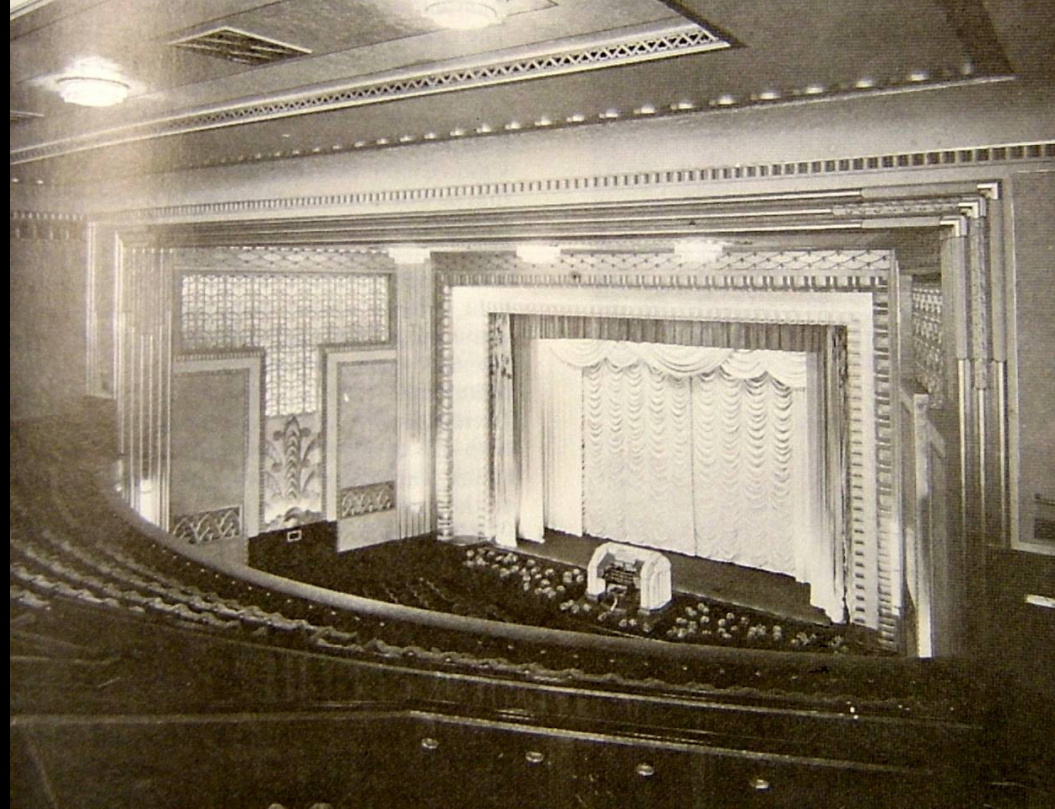

**interiér kina z desátých let 20. století
– ventilátory uměle odvětrávaná, lidmi přeplněná místnost**

nahore: interiér kina řetězce Ritz

dole: interiér kina Coliseum v
Aberystwyth, UK

léta dvacátá

- proměna nickelodeonů v tzv. picture palaces
- bohatě dekorované, divadlo připomínající sály

důvody zintenzivnění omezování filmu

- diváky jsou „podezřelé bytosti“ – imigranti, pracující, ženy a děti
- realističnost a touha imitovat
- dobová tendence hledání pořádku („search for order“)

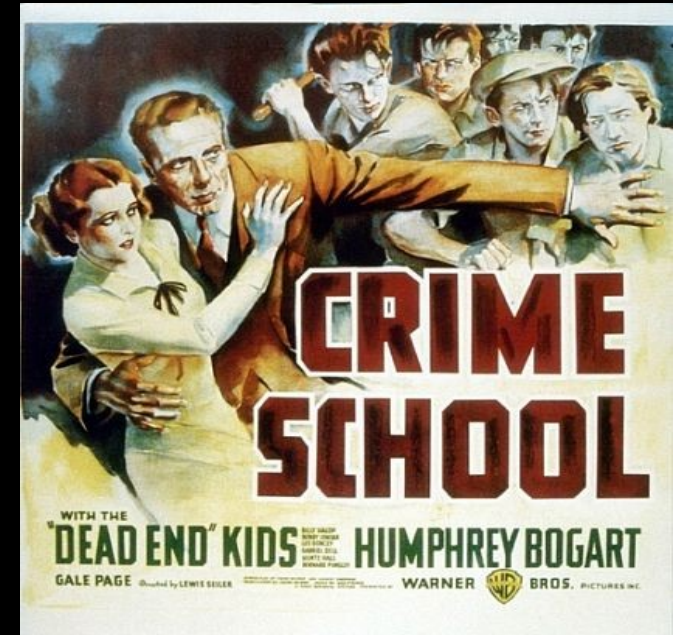
film vs. mladistvá delikvence

Reproduction rights obtainable from
www.CartoonStock.com

17/18

"What's 'e done, Governor?"

„Školáci vyloupili klenotnictví podle návodu, který viděli v kině!“

nadpis článku o loupeži z dobového periodika

společenské a kulturní skupiny angažující se ve věci regulace kinematografie

zástupci Juvenile
Protective Association

společenské a kulturní skupiny angažující se ve věci regulace kinematografie

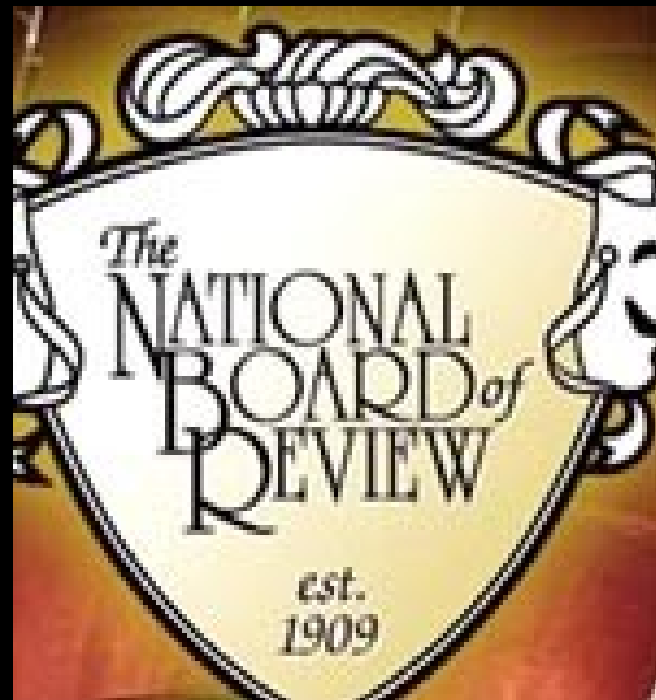

zástupkyně organizace
Women's Christian
Temperance Union

pojmy cenzor a nemorálnost ve výkladu policejního orgánu

- „**cenzor** je osoba pověřená policejní mocí nad jednotlivými státy a zodpovědná za ochranu zdraví, morálky a bezpečnosti svých občanů“
- „**cenzor** má právo a povinnost činit preventivní opatření ohledně filmových představení, která mají sklon podrývat morálku, jsou svatokrádežná, obscénní, nemravná či nemorální“
- „**nemorální** jsou taková filmová představení, která jsou pohoršlivá vzhledem k cudnosti, slušnosti a jemným mravům“
- „**nemorální** je to, co neodpovídá morální poctivosti a je nepřátelské k blahu obecné veřejnosti“

1909 - National Board of Review of Motion Pictures – (National Board of Motion Picture Censorship)

National Board of Review vzniklo z iniciativy organizace People's Institute, starající se o děti, mládež a sociálně slabé občany USA

úkoly National Board of Review of Motion Pictures

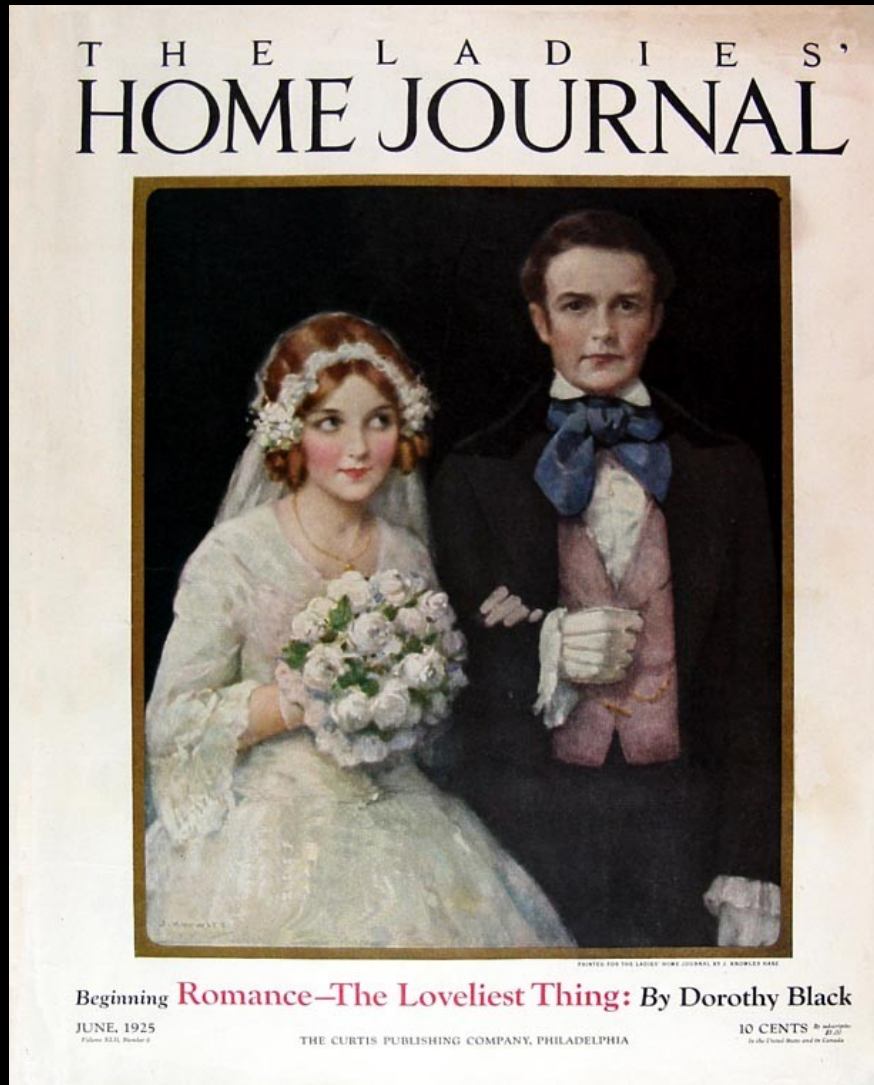
- dohlížení a popisování veškeré filmové produkce USA
- posilování obrazu kinematografie jako rodinné podívané
- vyzdvihování pozitivní společenské role kinematografie

snahy posílit respektovanost média

- spojení s jinými uměními či společenskými institucemi
- změny podmínek promítání
- nové strategie geografického umístění kin v rámci měst
- modernizace kin

snahy vyjít vstříc vkusu střední třídy

proces feminizace střední třídy

- sentimentální fikce a dramata, domácí rádci
- zaměření na ženského zákazníka
- „politika rodinného krbu“
- aktivismus žen – žena jako symbol morálky

feminizace střední třídy a její vliv na filmovou kulturu

„Pokud jste v kině obtěžovány, sdělte to obsluze!“

„Dámy a děti jsou do tohoto kina srdečně zvány!“

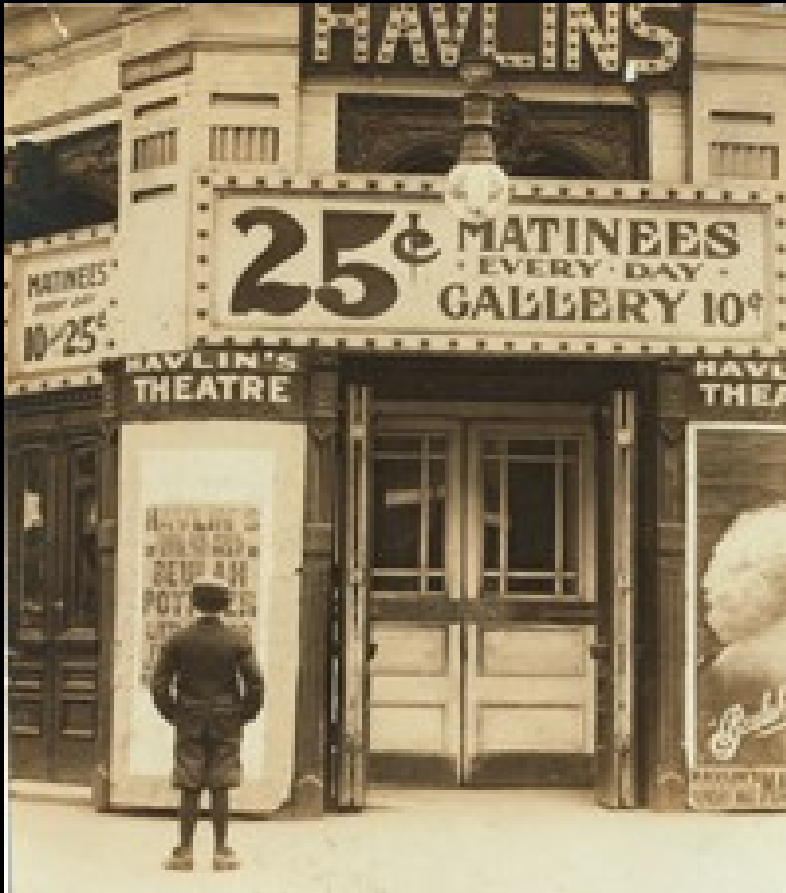
„Zde nejsou promítány žádné pohoršlivé filmy!“

citáty z oznámení promítaných jako diapozitivy před představeními v některých newyorských kinech

obrana filmu rétorikou „vzdělávacího potenciálu“ média

„Je nešťastné, že jsou levá divadla a nickelodeony ve veřejném mínění spojovány s obscénností a nedůstojností – film dostojí požadavkům zábavy i vzdělávání a školy, stejně jako kostely jej budou brzy chápat jako svoje nejcennější vybavení!“

výrok kočujícího (cestujícího)
promítače Lymana Howea - 1907

„uplift dramas“ + „uplift theatres“

projekt uplift dramatu:

rozpolceno mezi dvěmi odlišnými koncepty společenského fungování filmu:

1. úsilí dokumentovat
  2. současně narativizovat určité typy reálných situací ve snaze morálně přesvědčovat a propagovat aktuální společenské problémy
- = měla vzniknout přitažlivá zábava, která by odpovídala zavedeným, známým, ověřeným, komerčně úspěšným konvencím

černochoch ve filmu - boxerské filmy

**kauza černošského boxera
Jacka Johnsona**

regulace promítání boxerského
zápasu :

Jim Jeffries vs. Jack Johnson v
roce 1910

tělo bílé ženy ve filmu

Mezinárodní konference o bílém otroctví (zneužívání bílých žen) - 1902

„Jsou to právě bílé ženy, které jsou kriminálničky z řad pracující třídy – zejména tedy přistěhovalci – nejvíce zneužívány, neboť je přitahují svou etnickou a rasovou odlišností.“

filmy o pohlavních chorobách a sexuální hygieně

WHICH WILL YOU CHOOSE ?

role kinematografie v rámci programu „společenské hygieny“ iniciovaný společností American Social Hygiene Association (1918)

THE SCIENCE OF EUGENICS AND Sex-Life, Love, Marriage, Maternity THE REGENERATION OF THE HUMAN RACE

THE PRIVILEGES AND DUTIES OF BRINGING CHILDREN INTO THE WORLD, CHOOSING A MATE, THE SCIENCE OF REPRODUCTION, PURE SEX-LOVE, HOW TO HAVE PERFECT CHILDREN, WOMANHOOD, PRENATAL INFLUENCE, THE EFFECTS OF ENVIRONMENT ON CHILDREN, THE GIFT OF MOTHERHOOD, HOW THE HUMAN BODY CAN BE MADE IMMUNE TO DISEASE, PHYSICAL AND MENTAL TRAINING OF CHILDREN, THE POWER OF THE MIND, THE SUCCESSFUL MOTHER.

From the notes of
WALTER J. HADDEN, M.D. Fellow Royal College of Surgeons
CHARLES H. ROBINSON, Biologist
MARY R. MELENDY, M.D., Ph.D.

With additional new material by eminent surgeons and physicians

Edited by ROBERT L. LESLIE, M.D.
Formerly with the United States Public Health Service

NEW YORK
EUGENICS HEALTH FOUNDATION · INC.
MCMXXX

Cold Spring Harbor Laboratory. Noncommercial, educational use only.

kauza: D. W. Griffith - Zrození národa, 1915

ACADEMY | 3 NIGHTS Starting **MONDAY APRIL 17**
OF MUSIC - Mendville | Matinées Tuesday and Wednesday

- MIGHTIEST SPECTACLE EVER PRODUCED -

THE BIRTH OF A NATION
D.W. GRIFFITH'S
STUPENDOUS MOTION PICTURE PRODUCTION OF
THOMAS DIXON'S FAMOUS STORY
'THE CLANSMAN'

EMPLOYING THE SERVICES OF 18,000 PEOPLE
ACCOMPANIED BY SYMPHONY ORCHESTRA OF 40

Griffith *Griffith*

TRIANGLE
FILM CORPORATION
PRESENTS

D. W. GRIFFITH'S
IMMORTAL SPECTACLE

The BIRTH OF A NATION

ADAPTED FROM THOMAS DIXON'S NOVEL
"THE CLANSMAN"

COPYRIGHT 1915 BY
D.W. GRIFFITH CORP.

COPYRIGHT 1915 BY
EPSON PICTURES CORP.
THOMAS DIXON

DG

kauza: D. W. Griffith - Zrození národa, 1915

"Stella stared at the lifeless form"

Thomas Dixon – The Clansman (1902)

dobová ilustrace z knihy

kauza: D. W. Griffith - Zrození národa, 1915

vlevo: scéna lynčování černošské postavy Guse ze Zrození národa

vpravo: průvod Ku-Klux Klanu na Times Square při premiéře filmu 3. března 1915

kauza: D. W. Griffith - Zrození národa, 1915

Griffith

Griffith

¶ "The white men were roused by a mere instinct of self-preservation . . . . until at last there had sprung into existence a great Ku Klux Klan, a veritable empire of the South, to protect the Southern country."

WOODROW WILSON

DG

Haysův Hollywood

Haysův úřad, Produkční kód, Liga slušnosti

- skandály a utvoření Motion Pictures Producers and Distributors Association (MPPDA)
- problematické filmy: romantické komedie, literární adaptace, gangsterky, filmy s vězeňskou tematikou, společensko-kritické filmy
- Liga slušnosti
- dokument Production Code

Motion Pictures Producers and Distributors Association (MPPDA)

*„Ideálem je dnes
emancipovaná a nekonvenční
mladá žena, která nosí krátké
sukně, maluje se růží, tancuje
Charleston, kouří cigarety na
veřejnosti...“*

citát z článku o hereckých
hvězdách, Variety, 1918

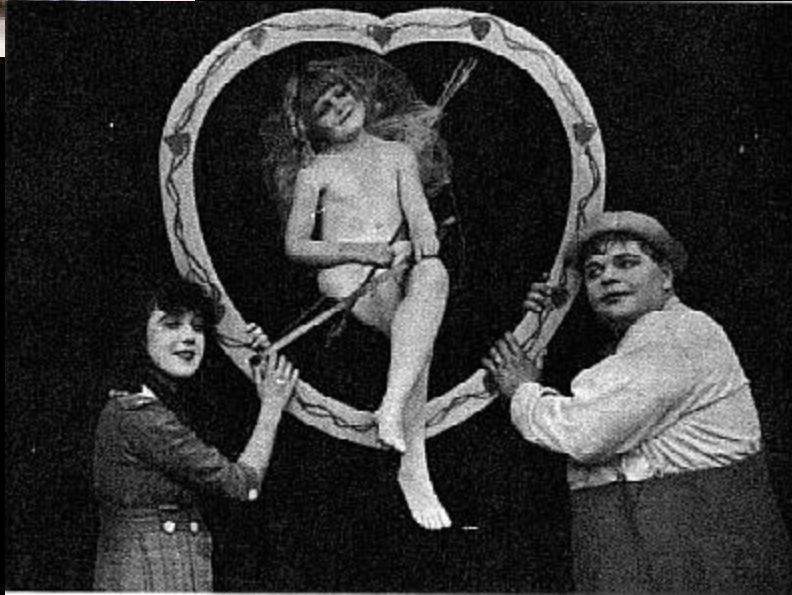
Motion Pictures Producers and Distributors Association (MPPDA)

série skandálů hollywoodských hvězd:

Roscoe „Fatty“ Arbuckle (vlevo)

Wallace Reid (vpravo)

Motion Pictures Producers and Distributors Association (MPPDA)

v lednu roku 1922 založena Motion Pictures Producers and Distributors Association – pojmenovávána jako „Haysův úřad“

jako seberegulativní orgán filmového průmyslu, do jehož čela byl zvolen

William Harrison Hays (Will Hays)

(jeho funkcí bylo sloužit spíše jako PR agent – být mluvčím, lobbovat ve prospěch zájmů průmyslu -; do obsahu filmů se mu dařilo prakticky zasahovat pouze minimálně)

problematické filmy – romantické komedie

fenomén

MAE WEST

problematické filmy – romantické komedie

Mae West (1893–1980)

Night After Night (1932)
(Paramount) ... Maudie Triplett

She Done Him Wrong (1933)
(Paramount) ... Lady Lou

I'm No Angel (1933)
(Paramount) ... Tira

problematické filmy – literární adaptace

Ernest Hemingway

Theodor Dreiser

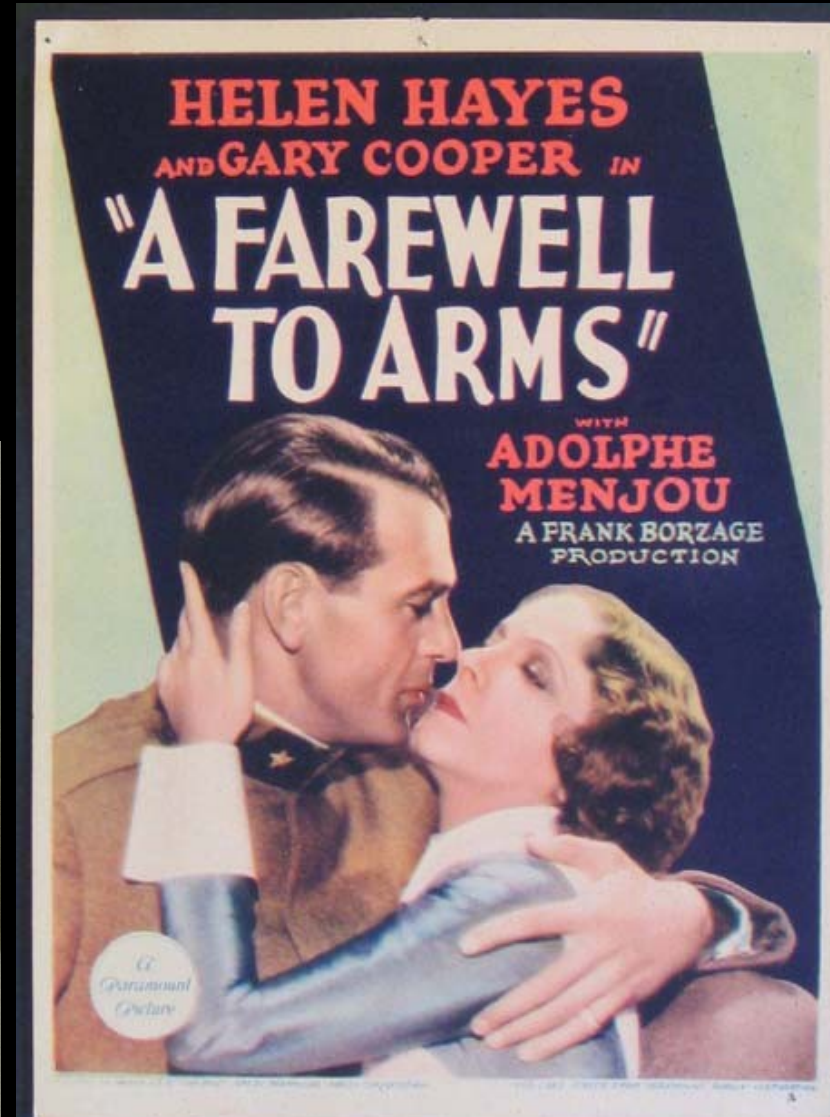
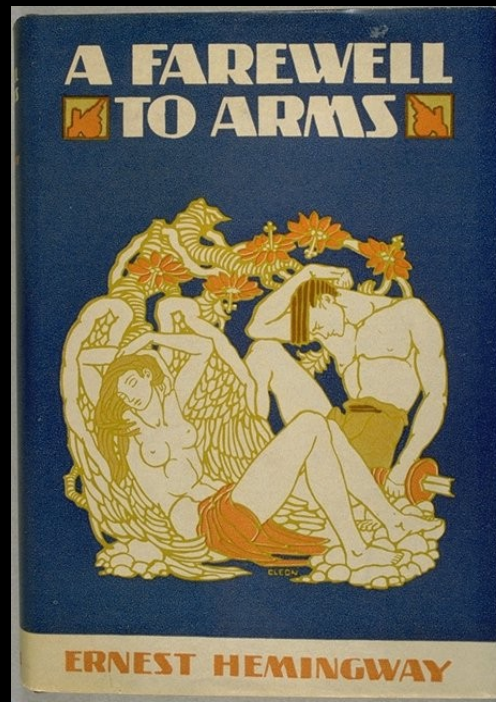
Sinclair Lewis

William Faulkner

Francis Scott Fitzgerald

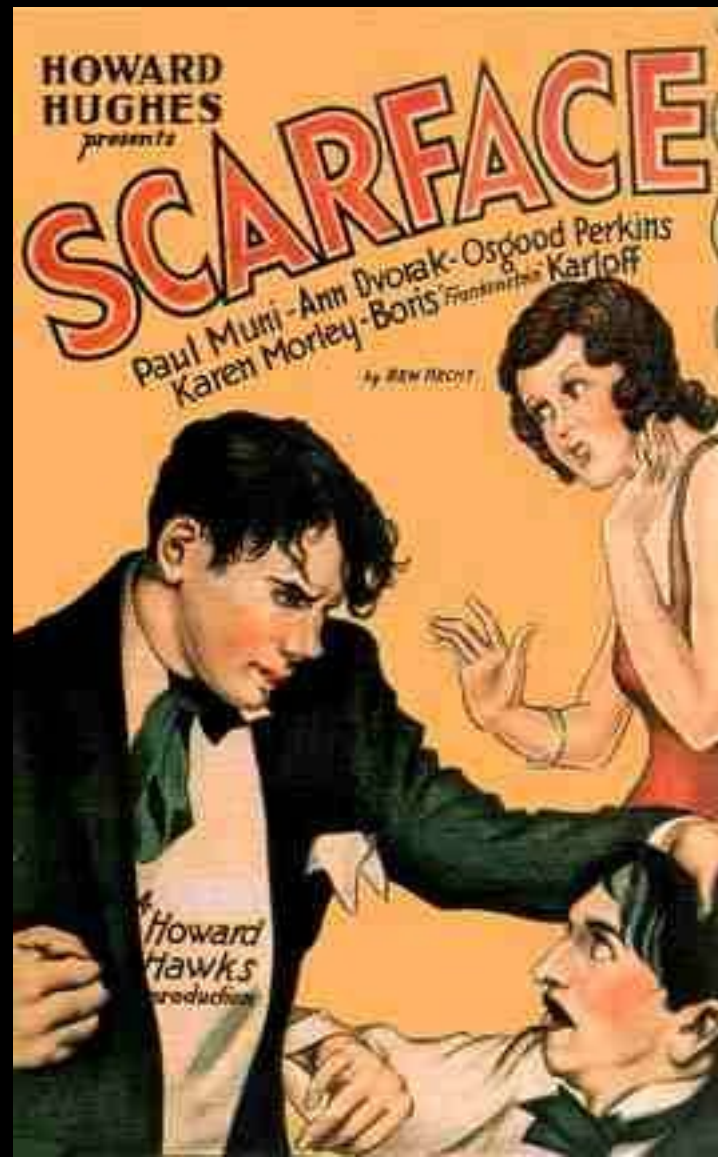
Ezra Pound

A Farewell to Arms,
1932

problematické filmy – gangsterky a vězeňské filmy

Scarface: The Shame of Nation, 1932

problematické filmy – horory

problematické filmy – horory

Liga slušnosti (Legion of Decency, 1933)

- **m** – moral menace (morální hrozba)
- **o** – obscenity (obscénnost, oplzlost)
- **v** – vulgarity (vulgárnost, neslušnost)
- **i** – immorality (nemorálnost, nemravnost)
- **e** – exposure (odhalování)
- **s** – sex (sex)

vznik dokumentu Production Code

- Produkční kód přijat 31. března 1930

základní ustanovení PC:

„Nebude produkován žádný snímek, který by snižoval morální úroveň těch, kteří jej sledují. Proto nesmí být vzbuzována sympatie publika ke zločinu či hříchu. Mohou být zobrazeny pouze korektní životní standardy, které budou tématem dramatu či zábavy. Právo, příroda a lidství nesmí být zesměšňováno, nesmí být vytvářen dojem sympatie s jejich napadáním.“

- v mezidobí 1930 až 1934 jeho zásady takřka nebyly uplatňovány – období dozorování ze strany Jasona Joye a Jamese Wingatea
- 13. června 1934 zřízeno zvláštní oddělení Production Code Administration, do jehož čela přišel Joseph I. Breen

dokument Production Code

- nahota a okázalé tančení
- zesměšňování víry
- užívání nelegálních drog, alkoholu – pokud neslouží bližší charakterizaci hrdiny
- zločin (zejména žhářství a pašování)
- sexuální perverze (například homosexualita), pohlavní choroby, porod
- scény vášně a touhy – dlouhé líbání
- zesměšňující zobrazení jiných národů

Liga slušnosti

– systém 4 kategorií ratingu

- **A** unobjectinable (nezávadný, přijatelný)
- **B** more or less objectionalble in spots because of their possible suggestivness or vulgarity or sophistication or lack of modesty; neither approved or dissaproved (více méně nepřijatelný)
- **C** indecent and immoral and unfitting for public entertainment (neslušný, nemorální, nevhodný pro veřejnou zábavu)

novelizace

- **A1** unobjectionable for general patronage (nezávadné v plném rozsahu)
- **A2** unobjectionalble for adults (nezávadné pro dospělé)
- **B** objectionable in part (částečně nepřijatelné)
- **C** condemned (nepřijatelné)

Production Code Administration

prosinec 1933 – James Wingate nahrazen katolickým šéfem úřadu Jamesem I. Breenem

červen 1934 – úřad přejmenován na Production Code Administration

vývoj směrem k ratingu

ratingový systém jako jediný systém regulace hollywoodské produkce platí od 1. listopadu 1968

tehdy rozlišoval kategorie:

- **Rated G:** General Audiences. All ages admitted.
(vhodné pro veškeré obecnstvo bez rozdílu věku)
- **Rated M:** Suggested for Mature Audiences. Parental discretion advised.
(vhodné spíše pro dospělé publikum, je doporučen dohled rodičů)
- **Rated R:** Restricted. Persons 16 and under are not admitted unless accompanied by parent or adult guardian.
(osoby mladší 16 let mohou vidět pouze v doprovodu rodiče či jiné dospělé osoby)
- **Rated X:** Persons 17 and under not admitted.
(nepřístupné osobám mladším 17 let)